

Spanjaarden waren echter op de hoogte van hun komst en namen het schip met behulp van een groep muiters. Een klein deel van de bemanning maakte in gevangenschap vervolgens een tocht via Panama naar de Caraïben. Van daar konden ze met een Engels schip terug naar de Republiek. Het verhaal eindigt feitelijk pas in 1816 als de MCC de nog openstaande rekening van de inbeslaggenomen Don Carlos sluit.

De reisbeschrijving is door Ruud Paesie van een heldere inleiding voorzien en bezorgd volgens de richtlijnen van het Nederlands Historische Genootschap. De gebruikte 'gemengde methode' komt neer op het behouden van het taalgebruik, maar met aanpassingen in interpunctie en het gebruik van kapitalen om de leesbaarheid voor het hedendaagse publiek te vergroten. De marginalia uit de oorspronkelijke tekst zijn behouden en de vele pentekeningen van landgezichten zijn als afbeeldingen in de tekst geplaatst. Na de hoofdtekst zijn enkele bijlagen toegevoegd, voornamelijk brieven en verklaringen die na de reis zijn afgelegd.

Karwan Fatah-Black
Universiteit Leiden

Paul van Trigt, *Blind in een gidsland. Over de bejegening van mensen met een visuele beperking in de Nederlandse verzorgingsmaatschappij, 1920-1990* (Hilversum: Verloren, 2013) 203 p. ISBN 978-90-8704-408-4

Onderzoek naar *disability history*, de geschiedenis van mensen met een beperking, zit de laatste twee decennia in de lift. Het toenemend aantal historische publicaties in Europa en de Verenigde Staten inzake de zorg voor, levensomstandigheden van en perceptie ten aanzien van mensen met een beperking getuigen hiervan. In België en Nederland staat historisch *disability* onderzoek echter nog in zijn kinderschoenen. Bovendien beperken veel historische studies zich tot institutionele geschiedenissen met een beperkte aandacht voor de bredere maatschappelijke context. Het boek van Paul van Trigt komt aan beide tekortkomingen tegemoet. Enerzijds door zijn focus op een Nederlandse casestudy, meer bepaald de blindenzorginstelling Sonneheerd te Ermelo, anderzijds door zijn contextuele benadering van het individu als een 'gesitueerd individu', bepaald door zowel bredere maatschappelijke als specifieke contexten en factoren.

De centrale doelstelling van van Trigt is onderzoeken hoe in Nederland in de periode 1920-1990 *verschil* werd gemaakt ten aanzien van mensen met een visuele beperking en welke contextuele factoren daarbij bepalend waren. In elk van zijn vier hoofdstukken onderzoekt van Trigt de relatie tussen mensen met een visuele beperking en een factor die volgens hem bepalend was voor de constructie van

verschil. In het eerste deel 'De verzorgingsmaatschappij' analyseert van Trigt de rol die enerzijds religie en anderzijds de staat speelden in de bejegening van blinden. In het tweede deel 'De beleidspraktijk' staan de kenmerken en de ontwikkeling van de zorg- en normaliteitslogica centraal. Deze twee concepten vormen de rode draad doorheen het betoog van van Trigt. Zorglogica gaat uit van een persoon als een afhankelijk en zorgbehoevend individu, terwijl normaliteitslogica het 'normaal' en onafhankelijk maken van mensen met een beperking ambieert. Hoewel ze behandeld worden in verschillende hoofdstukken, slaagt van Trigt er uitstekend in de verhouding tussen beide opvattingen te schetsen. Doorheen de analyses ligt de nadruk op het bestuurlijk perspectief, op de sleutelrol van de bestuurders van maatschappelijke organisaties. In de lijn van dit perspectief is het gebruikte bronnenmateriaal overwegend bestuurlijk van aard. Aantekeningen uit de notulen, correspondentie en jaarverslagen van het bestuur van Sonneheerd worden creatief aangewend om ontwikkelingen in het instituut – en de bredere zorgsector – te duiden.

Doorheen de verschillende hoofdstukken betoogt van Trigt dat de Nederlandse verzorgingsmaatschappij tot de jaren tachtig doordrongen was van de zorglogica. In dit opzicht verschilt Nederland van andere West-Europese landen en Amerika waar het normaliteitsdenken reeds dominant werd in het interbellum. De aanduiding van Nederland als 'gidsland' is dus eerder ironisch op te vatten. De verklaring hiervoor situeert van Trigt in de beperkte invloed van de twee wereldoorlogen in Nederland, waardoor er weinig oorlogsinvaliden waren die dienden gere-integreerd (dus 'genormaliseerd') te worden. Daarnaast concludeert van Trigt dat de logica van het zorgen dominant bleef door het samenspel van twee actoren, de overheid en het particulier initiatief. In tegenstelling tot wat wordt aangenomen, speelde religie (*verzuijing*) hierin nauwelijks een rol. Onder invloed van een professionalisering en nieuw perspectief op blindenzorg in de jaren vijftig veranderde de zorglogica, maar mensen met een visuele beperking werden onveranderd bejegend als afhankelijk. Deze verandering in de zorglogica werd, volgens van Trigt, in belangrijke mate mogelijk gemaakt door de realisatie van de Nederlandse verzorgingsstaat, die het particulier initiatief de mogelijkheid bood om hun zorgaanbod te handhaven en verder te ontwikkelen. De dominantie van het zorgdenken impliceert echter niet dat het normaliteitsdenken onbestaande was. Van Trigt illustreert in zijn boek hoe na de oorlog ook een tendens richting normaliteitslogica zichtbaar was, vooral in de organisatie van arbeid voor blinden. Tot de jaren tachtig bleef de normaliteitslogica echter ondergeschikt aan de zorglogica. Het streven naar een 'normaal' beroepsactief leven kreeg steeds vorm binnen een context van zorg, binnen en framework van gesegregeerd wonen en werken. Pas vanaf de jaren tachtig, toen de verzorgingsstaat onder vuur kwam te liggen, wer-

den blinden steeds vaker benaderd als mensen die normaal kunnen functioneren in de samenleving.

“Blind in een gidsland” draagt in een belangrijke mate bij aan onze kennis van de manier waarop het leven van mensen met een beperking in het verleden werd beïnvloed door contextfactoren als religie, overheid en ideologie. Meer dan enkel een bijdrage aan het historisch *disability* onderzoek, biedt de studie echter ook nieuwe inzichten met betrekking tot de twintigste-eeuwse ontwikkelingen in de gezondheidszorg, sociale zekerheid en de totstandkoming van de verzorgingsstaat. De vragen hoe we dienen om te gaan met verschil, vanuit een perspectief van zorg of normaliteit, welke rol is weggelegd voor zorgverleners en welke toekomst de verzorgingsstaat is beschoren, zijn vandaag brandend actueel. Van Trigt's studie biedt aldus een kritische kijk op zowel historische als actuele debatten en nodigt uit tot het bevragen van hedendaagse vanzelfsprekendheden.

Het zwakke punt in het onderzoek, zoals van Trigt zelf opmerkt, is de beperkte rol die mensen met een beperking in de studie toebedeeld krijgen. Hoewel van Trigt de blinden niet zonder meer voorstelt als passieve zorgontvangers, blijven de ervaringen van blinden die woonden en werkten in Sonneheerd onderbelicht. De casestudy van Sonneheerd wordt dan wel contentieus in verband gebracht met de bredere maatschappelijke context, de relatie van de bewoners van Sonneheerd tot een meer algemene blindenpopulatie is onduidelijk. Bovendien maakt de institutionele aanpak het moeilijk om in te schatten hoe ideeën van zorg en normaliteit gedeeld werden door de publieke opinie. Het beantwoorden van deze vragen veronderstelt echter ander bronnenmateriaal, dat ongetwijfeld moeilijker te vinden is. Ondanks deze opmerkingen in de kantlijn, is het boek zeker een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van (gehandicapten)zorg en een uitstekend voorbeeld van de mogelijkheden van historisch *disability* onderzoek.

Sofie De Veirman
Universiteit Gent